УДК 811.161.2’371
З. Коржак, канд. філол. наук, доц.
ІФНТУНГ, Івано-Франківськ

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОЇ ЕКСПРЕСИВНОСТІ У НОМІНАТИВНИХ РЕЧЕННЯХ

Стаття присвячена можливостям вираження емоційної експресивності засобами номінативних речень. Виділення основних типів експресивних схем синтаксичних одиниць базується на дослідженні двох складних, тісно переплетених семантичних категорій — оцінності та емоційності.

***Ключові слова**: номінативне речення, емоційна експресивність, оцінність, емоційність, експресивна схема.*

Виділення основних типів експресивних схем синтаксичних одиниць базується на класифікації самих видів експресивності. М. М. Кожина виділяє три основних види експресивності: раціональну (як підвид — раціонально-оцінну), емоційну (залежно від конотованих елементів, що входять / не входять до її структури, вона може поділятися на власне емоційну та емоційно-оцінну), функціональну [1: 16]. Виходячи з того, що експресивність — категорія інтегральна, яка включає (або може включати) у себе комплекс таких понять, як емоційність, оцінність, виразність, інтенсивність, образність та стилістичну маркованість, що одночасно є складовими елементами та слугують для увиразнення висловлювання з метою його максимального впливу на реципієнта, можна говорити про виділення її типів на основі наявності / відсутності цих складових елементів.

Цілком слушно у цьому сенсі скористатися терміном, запропонованим Т. Г. Хазагеровим, який пропонує схеми, відповідальні за передачу раціональної (інтелектуальної) експресії, називати «схемами висування» (ВСх). ВСх займають домінуюче положення в системі експресивних засобів у тому аспекті, що вони сприяють посиленню виразності, а всі інші (емоційні, оцінні) схеми зазвичай тільки вписуються (або нашаровуються) у них. Але ВСх порівняно небагаті на можливості посилення виражальності, тому в ХЖ (художній субкод) вони виступають, як правило, у сполученні з іншими схемами. У зв’язку з основною функцією, яку виконують схеми, Т. Г. Хазагеров пропонує ВСх характеризувати як засіб посилення виразності, а всі інші — як засіб посилення зображальності [2: 66].

При розгляді емоційної експресивності до неї включено оцінність, бо ці категорії пов’язані між собою. М. М. Кожина пропонує розрізняти власне емоційну й емоційно-оцінну експресивність [1: 19], однак навряд чи таке розмежування буде принципово важливим, бо номінативні речення є тим типом речень, у яких ці дві складні семантичні

© *З. Коржак, 2014*

категорії — оцінність та емоційність — тісно переплелися. Вочевидь, можна говорити про те, що семантична категорія оцінності значно ширша і різноманітніша порівняно з емоційною оцінкою, і тому їх варто розглядати як взаємозв'язок загального і часткового, де емоційна оцінка є лише складником семантичної категорії оцінності, у якій відображається взаємодія людини з навколишнім середовищем.

Номінативні конструкції як виразники емоційно-оцінної експресивності характеризуються складним модальним значенням, адже на основне, об'єктивно-модальне значення повідомлення тут нашаровується значення суб'єктивної оцінки (позитивне або негативне ставлення мовця до повідомлюваного). Ці переплетені модальні значення, у свою чергу, можуть ускладнюватися різноманітним експресивним забарвленням.

$$\mathbf{E_{emot}(N_1!)}^{1}$$

Така схема може бути репрезентована двома типами номінативних речень, у яких по-різному виражається експресивність.

1. Номінативні речення, у яких емоційно-оцінна експресивність (у всіх можливих конотаціях: підтримки, осуду, здивування, обурення, захоплення, співчуття тощо) втілена в самому лексичному значенні іменника, який має „предикативно-характеризувальне" значення [3: 405]: ***Мразь! Попихач!*** *Раб лукавий і лінивий! Мало я поров тебе різками…* (С. Васильченко). І. М. Сушинська кваліфікує такі речення як якісно-оцінні [4: 163]. Ці конструкції містять безпосередню експресивну оцінку особи, предмета, явища, що називаються в контексті. При цьому оцінка референта як для мовця, так і для реципієнта більш значуща, аніж сам референт: ***Шкура! Гадюка!*** *Буде правда на вас, на катів, буде суд!* (С. Васильченко).

Такі речення не називають конкретне поняття, а характеризують природу цього поняття (предмета), наголошуючи на його особливих рисах: *Тих, що не погибли у нічному бою, що їх виловили по далеких садах, витягнули з пивниць, з ям, добули з очеретів, гнали туди, хай дивляться, яка кара чекає кожного, що важиться ставити опір цареві в його задумах великих…* ***Бунтівники!*** (Б. Лепкий). За значенням іменник — головний член подібної конструкції наближається до якісного прикметника. Предметність тут є лише основою, фундаментом, на якому базуються значення якісних ознак. Особливість такого іменника полягає в тому, що він називає не лише якісні визначальні ознаки, а й сам референт в узагальненому вигляді: ***Красуня!*** *Справжня красуня! Там одні очі чого варті: як зорі*! (С. Васильченко).

Оцінне значення може зумовлюватися контекстом: *Сини краю козацького.* ***Міць! Надія!*** (О. Гончар). У таких реченнях оцінка „опредмечується" безпосередньо через лексичне значення іменників.

2. Конструкції, які формують оцінно нейтральні іменники. Адекватна реалізація емоційної експресивності у таких реченнях максимально залежить від інтонації та контексту. Наприклад: ***Весна!*** *Золота прозорість несором'язливих ранків, П'янкі переходи вечора в густу і тривожну ніч.* ***Весна!*** *У домах миють вікна, біля гаражів — машини. Дні тягнуться довго й лагідно в м'якім і сухім теплі.* ***Весна!*** *Коливання запахів, нектару п'янке налипання, Цвіту колючих тернівок згущене молоко!* (О. Слоньовська).

Особливість таких конструкцій полягає в тому, що предмет думки, а також його оцінка в них чітко не визначена. Це речення узагальненої семантики, які репрезентують

зв'язок реалії дійсності з властивістю, проте не характеризують цю властивість. Дати характеристику реферованому об'єкту мусить реципієнт: *І вилізло з могил, з печер, із ям все, що було за дротом, все розігнулось, встало і ринулось на дротяний паркан з такою силою, що він упав і вгруз в пісок під тисячами ніг в одну хвилину.* ***Свобода!*** (О. Довженко).

Подібні конструкції зумовлюють створення підтексту, містять численні натяки на „домислення" предмета оцінки у вигляді наочно-чуттєвих образів, асоціацій реципієнта тощо: *Бігають коні, бігають цигани, метушаться циганчата, гавкають під циганськими возами собаки, ляскають батоги. Іржать лошата, хрюкають жеребці.* ***Ярмарок****!* (Остап Вишня); ***Лавра!*** *Старовинний пам'ятник давньо-руської культури і пам'ятник дикого вандалізму й звірячого безкультур'я гітлерівців… Руїни старовинного Успенського собору!* (Остап Вишня).

Категорія модальності у таких реченнях виявляється нечітко, у єдності з емоційністю, тому І. М. Сушинська пропонує визначати їх як недиференційовані, нерозчленовані, що визначається передусім їх емоційністю [4: 163]: ***Сонце! Сонце****! Його перші промені вдарили по очерету, по лузі, по плесі…* (Остап Вишня).

Поширені номінативні речення, в яких виражається емоційна (емоційно-оцінна) експресивність або в яких ствердження наявності предмета чи явища супроводиться його підкресленою емоційною оцінкою, формують найскладнішу за семантико-синтаксичними параметрами групу.

$$\mathbf{E_{emot}\ (Adj\ N_1)}$$

Головний член таких конструкцій поширюється препозитивним означенням на основі субординативного безприйменникового зв'язку. Ці речення близькі до тих, що виражають раціональну експресивність, але відрізняються від них передусім емоційно-експресивним значенням атрибутивного компонента, який характеризується емоційно-оцінною семантикою. Однак атрибутивний член не завжди виконує провідну роль у вираженні емоційно-оцінної експресивності. Цю функцію можуть виконувати іменники, що виступають у ролі головного члена номінативного речення, у такому випадку означення розширюють (або інтенсифікують) загальну експресивність, виражену в реченні. Порівняйте: *Наскучило дивитися на те.* ***Страшний*** ***чоловік.*** *Петро тілом, а він духом страшний* (Б. Лепкий); ***Густий неспокій…*** *На вустах полинно, Якась тривога душу роздира…* (В. Крищенко).

Залежно від того, який член номінативного речення виконує основну роль у вираженні експресивності, конструкції аналізованої схеми можна поділити на групи:

1. Речення з атрибутивним поширювачем — факультативним компонентом, який лише посилює ознаку, підкреслену головним членом: *Стояла і дивилась на мене своїми синіми оченятами. Уважно дивилася.* ***Справжня красуня*** (В. Даниленко); *Народ український загине в цій війні, товариші патетики. Народ наш загибає… Гине…* ***Велика тризна*** **(**О. Довженко).

Означення у таких конструкціях може розширювати семантику висловлювання в інформативному плані: ***Іноземний блюдоліз****. Фу, а скільки ж вас іще нашою нещасною країною сититься!* (О. Ірванець).

2. Речення з атрибутивним компонентом — обов'язковим поширювачем, який безпосередньо виражає оцінку референта. При цьому іменник — головний член — це

здебільшого загальна назва: *Кивалися віти дерев. Часом упала спіла грушка в саду. Як становилося тихо, чути було притаєні смішки…* ***Любі розмови*** (Б. Лепкий).

Речення цього типу здатні імплікувати:

1) позитивні конотації, актуалізовані:

— у характеристиці простору, в якому перебуває (реально чи уявно) суб'єкт: *Вартовий сердюк згадав своїх знайомих дівчат у рідному селі. „Тож-то ніч! — сказав і покивав головою.* ***— Гарна ніч.*** *Дощик потішив землю, і тепер знову погода"* (Б. Лепкий); ***Чудесний ліс.*** *Мішаний. І дуби, великі-великі, в лісі ростуть, і ясенки, і берестки, і сосни. Найбільше дубів та сосен* (Остап Вишня);

— у характеристиці об'єкта реальної дійсності (конкретного чи абстрактного): ***Чудесна пташка.*** *Сіренька, з чорненькими на пір'ячку крапочками.* ***Мініатюрна курочка*** **(**Остап Вишня); *П'ятеро. Чверть ставки.* ***Гарне число.*** *Наче оцінка, яка тебе любила. Все буде "на п'ять", думаю* (М. Вайно);

— в оцінці особи; оцінка дається як фізичним (зовнішнім), так і внутрішнім якостям особи: *Він крутить головою і мовчить, ніби зовсім нічого не зауважує.* ***Сильний тато, добрий тато*** (У. Самчук)**.** При цьому особа може характеризуватися суб'єктом узагальнено: *От і додому час. Тішилась: побачить усіх — матір, односельців, а ще здивує Мирославом.* ***Хороший хлопець.*** *Любить* (М. Вайно), або з акцентом на певній позитивній якості: *"Дивний чоловік. Знаю, що любить Мотрю і що Любов Хведорівна сприяє йому. А він все-таки остається вірним мені. Значиться, поборов себе, як мало хто. Треба мені того Чуйкевича не спускати з ока.* ***Надійний чоловік.****"* (Б. Лепкий); *Своїм розумом робить. Вождь і філософ. Гетьман рад був якнайскоріше побачити його.* ***Цікавий чоловік, геній*** (Б. Лепкий).

Оцінювання особи може бути образним, тому характер оцінки (позитивної чи негативної) з'ясовується з контексту: *Привик, — відповідає Шафіров, — до всього чоловік привикає. Малий Олександр Даніліч, та сильної комплекції.* ***Залізний чоловік***" (Б. Лепкий);

— у вираженні загального піднесеного стану суб'єкта: *Всі свої мільйони він, Дмитро Андрійович, віддав на революцію. І в 30 років його повісили перед тюрмою в Одесі — за вироком суду. Люди називали його святим.* ***Прекрасне життя, прекрасні пориви*** **(**В. Стус);

2) негативні конотації, актуалізовані:

— у характеристиці об'єкта реальної дійсності (конкретного чи абстрактного): *Тільки мухи дзижчали, сідаючи на голови старшин. Маєрфельд ловив їх рукою і кидав крізь вікно: "Тю!* ***Проклята мушва****"* (Б. Лепкий); *Гітлер мобілізує молодь для війни з Англією.* ***Пропаща молодь.*** *Що жде її? Смерть у Європі чи в Азії загибель?* (О. Довженко).

— в оцінюванні особи; це може бути узагальнена оцінка: ***Вульгарна дівка.*** *Некрасива. Тлуста. Фрукт перезрілий, аж пом'як увесь. Тож винний запах з підземелля густо Просочується до самих небес* (О. Слоньовська); *Такі поважні старшини, а не бачать того. Пишуть, не знаючи, що він диктує їм. Наскучило дивитися на те.* ***Страшний чоловік.*** *Петро тілом, а він духом страшний* (Б. Лепкий), або оцінка певних якостей особи: *Давай плече притулим до плеча, Сприймемо біль наш ніби ласку Божу…* ***Холодні очі…*** *А вуста мовчать І, певно, повторить цього не зможуть* (В. Крищенко). Характеристика якостей особи може носити образний характер: *Наївність між людей не дуже Цінується…* ***Нікчемний гріш*** **(**В. Крищенко).

E_{emot} (Adj^n N_1)

Речення такої структурної схеми можуть поширюватися у результаті збільшення кількості препозитивних означень, яким властиві емоційно-оцінні конотації. При цьому структурні компоненти відіграють неоднакову роль у вираженні емоційно-оцінної експресивності. Так, експресію можуть актуалізувати:

1) усі компоненти речення (тобто і означення, і головний член): *Витько — високий, худорлявий, короткозорий. Окуляри, однак, надівав тільки в гімназії, хоч зазвичай носив їх із собою повсякчас.* ***Жвавий, завжди усміхнений, дотепний веселун.*** *Таким Витько був у компанії товаришів, на людях* (Ю. Покальчук);

2) усі означення, які поширюють головний член: ***Тиха і сумна ніч,*** *мов молода черниця. Не чути на селі ні гомону, ні співу* (С. Васильченко); *Сьогодні уперше за все літо одпочив на березі Оскола.* ***Чудесна, красива ріка*** (О. Довженко).

3) лише одне означення, яке перебирає на себе функції і виразника, і інтенсифікатора експресивності: ***Чудесна київська осінь****… Падає листя з київських кашанів… Догорають на клумбах і на квітниках червоні кани.. День осінній, але сонячний, ясний, теплий* (Остап Вишня); *Хорольщина… Далі на шляху перескакуєте річку з чудною назвою "Полузер'є"…* ***Чудова зелена вулиця****… Полтава. Красуня Полтава. Шлях іде поза Полтавою* (Остап Вишня); ***Чудесний весняний день****… Сонце… Ось-ось розбруньнуться каштани…* (Остап Вишня);

4) лише головний член (іменник), семантика якого містить емоційно-оцінні компоненти; означення у такому випадку лише інтенсифікують загальну експресивність: *Пожухле листя опадає з віт, голосить голий стовбур схриплокронний. Це — похорон життя.* ***Безоборонний і безоглядний розпач.*** *Древній міт, що стратив чари* (В. Стус).

E_{emot} (Adj N_1!)

У схемах, головний член яких поширюється препозитивним означенням на основі субординативного безприйменникового зв'язку, провідну роль відіграє оклична інтонація. У вираження емоційно-оцінної експресивності такі схеми дуже поширені. Оклична інтонація значно розширює експресивні можливості поширених номінативних речень; такі конструкції можуть наближатися до буттєвих (за відсутністю емоційних елементів у семантиці компонентів, які ці речення формують), у такому випадку функцію виразника і інтенсифікатора експресивності виконує саме такий суперсегментний засіб, як інтонація. Порівняйте: *Так, так. Приїхали білі в коні в Бахмач і повезли від гетьмана Мотрю.* ***Білі коні…*** *Коли б тільки на тому й покінчилося!*; *Так, так. Приїхали білі коні в Бахмач і повезли від гетьмана Мотрю.* ***Білі коні!..*** *Коли б тільки на тому й покінчилося!* (Б. Лепкий). У першому прикладі реалізується насамперед раціональна експресивність, що виявляється у розширеній номінації факту реальної дійсності, у другому — експресивність емоційна, яку репрезентує оклична інтонація.

За відсутністю чи наявністю емоційного компонента у семантиці граматичних форм, які формують таку схему, емоційно-оцінні номінативні речення можна поділити на дві групи:

1) речення, компоненти яких (означення чи головний член) містять емоційно-оцінні компоненти. Такі конструкції здатні імплікувати:

а) позитивні конотації, актуалізовані:

— в емоційній характеристиці об'єкта реальної дійсності: *Любить наш народ перепела і тоді, коли його повна ринка і коли він, присмачений сметаною, стоїть на столі, а хазяйка у вишиваній сорочці паляницю крає.* ***Чудесна пташка!*** **(**Остап Вишня); *Попоївши, лягайте на канапу й читайте "Записки охотника" Івана Сергійовича Тургенєва.* ***Прекрасна книжка!*** (Остап Вишня);

— у вираженні емоційного стану суб'єкта висловлення: *Козаки зривалися зі сну і, споглядаючи за золоченим ридваном, толкували про дальші плани теперішньої кампанії, про те, куди їх гетьман провадить і які задуми в нього.* ***Фантастичні вісті!*** (Б. Лепкий); *І коли дивлюсь я на свого чоловіка, до якого наш син незабаром гукатиме "тату", то ніяк не можу намилуватись його радісним, просто юним обличчям.* ***Щасливі дні!*** (І. Вільде);

б) негативні конотації, актуалізовані:

— у характеристиці явищ реальної дійсності: *Один за одним перевертав тіла забитих…* ***Даремна праця!*** *(*М. Хвильовий); *„І тут гаряче, і там боляче,— сказав, потираючи бліде чоло рукою.— Поставив нас Господь на порозі з Азії в Європу, поклав, як залізо між молот і ковало,— кують. Аж іскри з того заліза летять.* ***Важкий талан!****..* (Б. Лепкий);

— в оцінюванні особи (оцінка може бути як узагальненою, так і стосуватися певних якостей особи): *„Другої такої, як Любов Хведорівна, зо свічкою в літню днину не знайдеш.* ***Люта баба!..”*** (Б. Лепкий); *Так, начебто не було брами. Мчала, мабуть, мов божевільна, бо аж галуззя з вишень поламала.* ***Нерозумний дітвак!*** **(**І. Вільде);

— у вираженні внутрішнього емоційного стану суб'єкта висловлення: *Неправда, бо мама ошукала їх! Мама любила його!!! І все героїчне, поважне, як смерть, стає смішне, гротескове. Обман!* ***Страшний обман!*** *Як сміла мама зрадити їх?* (І. Вільде).

2) речення, структурні компоненти яких (означення чи головний член) позбавлені емоційно-оцінних конотацій. У такому випадку можна говорити не про розмежування позитивної / негативної експресивності, а лише про загальну інтенсифіковану емоційність. Наприклад: *Так, так. Приїхали білі в коні в Бахмач і повезли від гетьмана Мотрю.* ***Білі коні!..*** *Коли б тільки на тому й покінчилося!* (Б. Лепкий); *Як сумно доньці чути таке про батька. І він, значиться, також належав до тих, що чинили заколот на Україні, щоби з того заколоту винести для себе булаву.* ***Старі гріхи!*** (Б. Лепкий); ***Вилитий Микола!*** *Хвилею накотилось тепле почуття до брата* (О. Гончар). Структура аналізованої схеми може ускладнюватися вигуками, які репрезентують усі можливі конотації оцінки й емоцій і виступають одночасно інтенсифікаторами загальної експресивності речення: ***Ох, і полохлива, ох, і сторожка птиця!*** *— зітхнув дядько Дорош* (Остап Вишня).

Інтер'єктиви здатні актуалізувати різні експресивні відтінки. Так, у реченні: *В ці часи ви чуєте і над собою, і перед собою, і за собою, і праворуч, і ліворуч шум — свист качиних крих! Ви і сюди — бах! І туди — бах! І отуди — бах!* ***Ах, незабутні хвилини!*** (Остап Вишня) реалізується емоційна піднесеність мовця, пов'язана з приємними спогадами, жалкуванням за чимось хорошим, що колись було. Інтер'єктив *О* слугує вираженню особливого піднесеного стану мовця: ***О недосяжне щастя!*** *Проминуле стоїть обабіч, мов казковий сфінкс* (В. Стус). У конструкціях, ускладнених вигуками *Ох, Ой,* актуалізується захоплення тим, про кого або про що говорить мовець: *Щоб довго не балакати,— убив я тоді чи не ціле здоровенне блюдо дикого цапа!* ***Ох, і смачна ж дичина!*** *Хазяйка вже аж кривиться почала! А я б'ю, а я б'ю*! (Остап Вишня).

$$\mathbf{E_{emot}\ (Adj^n\ N_1!)}$$

Речення такої структурної схеми можуть поширюватися у результаті збільшення кількості препозитивних означень, яким властиві емоційно-оцінні компоненти: ***Дикий, безглуздий сон!*** *Але "чорний" і "білий" рішуче відмовились давати «показанія»* (В. Винниченко).

У подібних реченнях і виразниками, й інтенсифікаторами емоційно-оцінної експресивності виступають поширювачі, а головний член виконує інформативну функцію, називаючи об'єкт: *Кажуть, у Мотрі знов з мамою попсулось, навіть, мабуть, до великого доходить…* ***Бідна, нещасна Мотря!*** (Б. Лепкий); ***Милий, хороший, добрий тато!*** (В. Підмогильний).

Таким чином, номінативні утворення як спосіб лаконічного відтворення думки стають облігаторним компонентом багатьох прозових і поетичних художніх текстів. Номінативні речення виявляють можливості передавати окремі розрізнені спостереження, миттєві враження; номінувати поняття, предмети, явища; їм властива вербалізована образність — категорійна ознака, яка виділяє їх серед інших лінгвістичних одиниць, що формують образне світобачення синтаксичними засобами мови.

---

[1] Прийняті позначення: E_{emot} — емоційна (емоційно-оцінна) експресивність, N_1 — називний відмінок іменника, Adj — узгоджене означення, Adj^n- декілька узгоджених означень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кожина М. Н. О языковой и речевой экспрессии и ее экстралингвистическом обосновании / Маргарита Николаевна Кожина // Проблемы экспрессивной стилистики. — Ростов н/Д., 1987. — С. 14–19.
2. Хазагеров Т. Г. К вопросу о классификации экспрессивных средств (изобразительные схемы) / Томас Григорьевич Хазагеров // Лингвистический энциклопедический словарь. — М., 1990. — С. 66.
3. Виноградов В. В. Основные вопросы синтаксиса предложения / Виктор Владимирович Виноградов // Вопросы грамматического строя. — М., 1955. — С. 389–435.
4. Сушинська І. М. Структурно-функціональні різновиди номінативних речень в сучасній українській мові: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 "Українська мова" / Ірина Михайлівна Сушинська; Донецький державний університет. — Донецьк, 2000. — 211 с.

Коржак З., канд. филол. наук, доц.
ИФНТУНГ, Ивано-Франковск

СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ ЭКСПРЕССИВНОСТИ В НОМИНАТИВНЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

Статья посвящена возможностям выражения эмоциональной экспрессивности средствами номинативных предложений. Выделение основных типов экспрессивных схем синтаксических единиц базируется на исследовании двух сложных, тесно переплетённых семантических категорий — оценочности и эмоциональности.

Ключевые слова*: номинативное предложение, эмоциональная экспрессивность, оценочность, эмоциональность, экспрессивная схема.*

Korzhak Z., PhD, professor
IFNTUOG, Ivano-Frankivsk

MEANS OF EXPRESSION OF THE EMOTIONAL EXPRESSIVENESS IN NOMINATIVE SENTENCES

The article is devoted to the possibilities of expression of the emotional expressiveness by facilities of nominative sentences. The separation of the main types of expressive schemes of the syntactic units is based on the study of two closely interwoven complex semantic categories, they are valuation and emotionality.

***Key words**: nominative sentence, emotional expressivity, valuation, emotionality, expressive scheme.*

УДК 811.161.2’367.623
Драпак О. З., асистент
БДМУ (Буковинський державний медичний університет), Чернівці

ПРИКМЕТНИКИ У СКЛАДІ АКТИВНОВЖИВАНОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ З ОГЛЯДУ НА ЇХНЮ ЗАТРЕБУВАНІСТЬ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ

Автор подає зведену характеристику українських прикметників пострадянського періоду за їхніми граматичними ознаками з поясненням англійською мовою для іноземців, зі списками актуальних прикметників-назв кольорів, прикметників-назв характеристик осіб та інших прикметників-назв характеристик.

***Ключові слова:** прикметник, прикметник твердої форми, прикметник м’якої форми, рід прикметника, число прикметника, закінчення прикметника, запитання до прикметника, узгодження, вправа.*

Прикметник, з огляду на його маркувальну здатність,— дуже важлива складова лексичного складу української мови пострадянського періоду. Вміння номінувати певні явища, давати їм характеристики, особливо на стадії вивчення мови,— необхідна умова висловлення власної думки, запорука комунікативної спроможності мовця. Тому знайомство іноземців з прикметниками з активновживаного складу сучасної української мови у адаптованому варіанті (з огляду на їхню уживаність і популярність, спричинені сучасною мовною політикою і практикою) є дуже важливою ланкою у процесі їхнього вивчення української мови. У зв’язку із цим іноземців слід у першу чергу знайомити не з рафінованим чи з сучасним, на думку окремих спеціалістів (у певному розумінні нігілістичним підходом до лексики), маркувальним матеріалом, а з активною загальновживаною, з позицій сучасної мовної політики,— інколи зрусифікованою, але всім зрозумілою частиною словникового складу української мови. З огляду першочерговості подачі матеріалу, у першу чергу іноземних громадян слід знайомити з номенами,

© *О. З. Драпак, 2014*